

Analýza pro ekonomy

MODUL NAVAZUJÍCÍ MAGISTERSKÉ SPECIALIZACE

7

Analytikův občasník

ÚNOR 2007

OBSAH:

PŘÍJMOVÁ NEROVNOST V ČESKÉ REPUBLICĚ

2

PŘÍJMOVÁ NEROVNOST V ČESKÉ REPUBLICE

Autor: Kamila Turečková, katedra ekonomie, SU OPF v Karviné

Obsahem příspěvku je stručná analýza příjmové nerovnosti v České republice v letech 1988, 1993, 1996, 2001 a 2005.¹⁾ Konkrétně se jedná o to, zda je v české ekonomice celkový hrubý příjem společnosti rozdělován a redistribuován více méně rovnoměrně mezi jednotlivé skupiny obyvatelstva nebo zda podstatný podíl důchodu společnosti získává pouze určitá (malá) část populace. K vyjádření a analýze příjmové nerovnosti využijeme Lorenzovu křivku, Giniho koeficient, Robin Hood index a míru nerovnosti.

Tabulka 1 ukazuje rozdělení obyvatelstva do pěti skupin a jejich příslušný podíl na celkovém důchodu společnosti v % v analyzovaných letech. Z tabulky je patrné, že pozvolna docházelo k přerozdělování důchodu od příjmově slabších k příjmově bohatší vrstvě populace.

Tabulka 1 – Rozdělení příjmových skupiny obyvatelstva v České republice ve zvolených letech (podíl na celkovém důchodu, %)

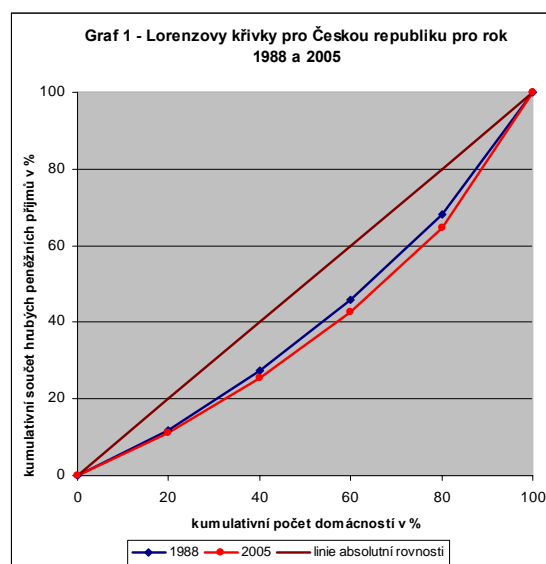
Příjmové skupiny obyvatelstva	1988	1993	1996	2001	2005
nejchudší pětina	11,9	11,8	11,6	11,5	11,1
druhá pětina	15,5	15,7	15,1	14,8	14,4
třetí pětina	18,4	17,4	17,1	17,4	17,1
čtvrtá pětina	22,4	22,5	21,4	22,1	22,2
nejbohatší pětina	31,8	32,6	34,8	34,3	35,2
Celkem	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Pramen: vlastní výpočet

Nejčastěji používaná metoda k vyjádření stupně příjmové nerovnosti domácností je grafická metoda, která využívá Lorenzových křivek. V obrázku 1 je vidět Lorenzovy křivky pro rok 1988 a rok 2005 doplněné o linii absolutní rovnosti. Blíže diagonále je Lorenzova křivka pro rok 1988, to znamená, že v tomto roce bylo rozdělení příjmů mezi domácnostmi rovnoměrnější než v roce 2005. Trend vzdalování se od Lorenzovy křivky pro rok 1988 (tj. také od linie absolutní rovnosti) pokračoval kontinuálně i v letech 1993, 1996, 2001

a přibližoval se Lorenzově křivce pro rok 2005.

Obrázek 1 – Lorenzovy křivky pro Českou republiku pro roky 1988 a 2005 (%)

Pramen: vlastní výpočet

Tabulka 2 sumarizuje výsledné hodnoty ukazatelů (Giniho koeficientu, Robin Hood indexu a míry nerovnosti), které každý svým způsobem měří a určují míru nerovnosti v oblasti rozdělování příjmů v konkrétních letech. Výše jmenované metody vychází ze společného základu, kterým je tabulka 1. Tabulka 2 je doplněna o extrémní hodnoty, kterých daní ukazatelé nabývají v situaci, kdy v ekonomice všichni občané dostávají naprosto stejně veliký důchod, nebo v opačném případě, kdy celý důchod společnosti získává pouze jeden člověk, zatímco ostatní neobdrží nic.

Giniho koeficient pro Českou republiku vypočítaný podle klasického výpočtu obsahu plochy jako součtu pravoúhlých trojúhelníků a obdélníků vytvořených z jednotlivých hran Lorenzovy křivky (viz. tabulka 1 a obrázek 1) vychází v roce 1988 na úrovni 0,1868 a pro každý následující analyzovaný rok se zvyšuje. Pro rok 2005 činí Giniho koeficient 0,2241. V návaznosti na teoretické závěry měření a interpretace Giniho

koeficientu lze konstatovat, že se nerovnost v rozdělení příjmů od roku 1988 prohlubovala. Hodnota Giniho koeficientu se za 17 let zvýšila o 19,97 %. Stupeň příjmové nerovnosti se za stejné období zvýšil o 3,73 %.

Robin Hood index představuje maximální vertikální vzdálenost mezi zkonstruovanou Lorenzovou křivkou pro dané období a linií absolutní rovnosti. Z tabulky 2 je patrné, že se vzdálenost mezi linií absolutní rovnosti a Lorenzovými křivkami zvětšovala, Robin Hood index se zvyšoval a rostla i příjmová nerovnost. Zatímco v roce 1988 můžeme hodnotu indexu 14,2 interpretovat ve smyslu, že pokud by se v ekonomice přerozdělilo 14,2 % celkového důchodu směrem od příjmově bohatší skupiny obyvatelstva směrem k příjmově chudší skupině, nastala by ve společnosti příjmová rovnost, v roce 2005 by se již tímto způsobem muselo přerozdělit 17,4 % celkového důchodu v ekonomice, tj. o 3,2 % více než v roce 1988. Hodnota Robin Hood indexu se zvýšila během 17 let o 22,56 %.

Tabulka 2 - Výsledné hodnoty ukazatelů charakterizujících míru příjmové nerovnosti v ČR ve zvolených letech

Rok	Giniho koeficient	Robin Hood index	Míra nerovnosti
1988	0,1868	14,2	0,3742
1993	0,1936	15,1	0,3620
1996	0,2108	16,2	0,3333
2001	0,2120	16,4	0,3346
2005	0,2241	17,4	0,3153
Absol. příj. rovnost	0,0000	0,0	1,0000
Absol. příj. nerovnost	1,0000	100,0	0,0000

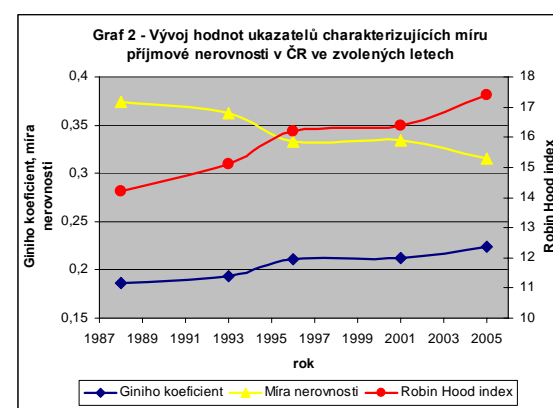
Pramen: vlastní výpočet

Ukazatel míry nerovnosti vyjadřuje procentní podíl 20-ti % nejchudší příjmové skupiny obyvatelstva na celkovém důchodu země, k procentnímu podílu nejbohatší příjmové pětiny. Výsledné hodnoty míry nerovnosti uvedené v tabulce 2 zřetelně ukazují, že se hodnoty míry nerovnosti mírně, ale trvale vzdalovaly od hodnoty 1, která představuje dokonalé, naprosto rovnoměrné rozdělení příjmů ve společnosti. Ukazatel míry nerovnosti se

snížil o 15,74 % a stupeň příjmové nerovnosti se zvýšil o 5,89 %.

Z obrázku 2, který vychází z tabulky 2, jsou ještě navíc patrná období, resp. jednotlivé fáze, ve kterých docházelo k rychlejšímu nebo pomalejšímu zvyšování příjmové nerovnosti v České republice. Výrazně rychleji se zvyšovala důchodová nerovnost v období let 1993–1996 a 2001–2005, zatímco v letech 1996–2001 se příjmová nerovnost zvýšila jen nepatrně.

Obrázek 2 - Vývoj hodnot ukazatelů charakterizujících míru příjmové nerovnosti v České republice ve zvolených letech

Pramen: vlastní výpočet

Závěry všech čtyř výše uvedených metod potvrdily jednoznačný výsledek, tj. že se v České republice příjmová nerovnoměrnost ve společnosti pomalu, ale permanentně zvyšovala.

¹⁾ V roce 1988 se jednalo o ČSSR.